

Список використаних джерел:

1. Курепін В.М. Сталий розвиток агросектору України на засадах зеленої економіки: стратегічне бачення. Євроінтеграційний вектор розвитку агроєкосистем в Україні: глобальні виклики та перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 05 червня 2025 р. Харків : ДБТУ, 2025. С. 23-26. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22167>.
2. Сухорукова А., Житняковська А. Трансформація управлінських та економічних систем в умовах емерджентної економіки: проблеми, імперативи та вектори розвитку. Проблематика і перспективи сталого розвитку України в аспекті синергії інтеграції економіки, бізнесу та HR-інжинірингу : матеріали III всеукраїнської наукової конференції студентів та молоді (м. Хмельницький, 15 травня 2025 р.). Хмельницький : ХНУ 2025. С. 452-454. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22288>.
3. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. Modern Economics. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

Annotation. The socio-ecological limitations of sustainable development are determined by the need to form a new worldview approach to the relationship between man and the natural environment. Instead of the traditional paradigm of the relationship «society – nature» for the end of the 20th century, the concept of «man (society) in nature» is being brought to the fore.

Keywords: socioecology, strategy, environment, self-regulation of nature.

*Науковий керівник - КУРЕПІН Вячеслав,
канд.екон.наук, доцент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ДИТИНСТВІ ТА ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

ПУДОВКІНА Яна, здобувачка вищої освіти

Спеціальність 053 Психологія

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація: у тезах висвітлено, що толерантність формується змалку під впливом сім'ї, соціального середовища та індивідуальних особливостей. Акцент зроблено на важливості раннього і підліткового віку для розвитку емпатії, поваги та відкритості до різноманіття.

Ключові слова: толерантність, дитинство, підлітковий вік, психологія.

Толерантність не виникає спонтанно — вона поступово формується під впливом навколишнього середовища, емоційного переживання, спостереження за

поведінкою інших та особистої участі в соціальній взаємодії. Дитинство та юність, зокрема, – це періоди, коли людина активно засвоює моральні норми, вчиться розуміти інших та цінує відмінності не як загрозу, а як частину міжособистісних стосунків. У цей час закладаються основи майбутнього ставлення до «іншого» – людей з іншими переконаннями, звичаями та культурними чи фізичними характеристиками. Толерантність – це здатність приймати відмінності в думках, поведінці, цінностях, релігії чи зовнішності. Психологія толерантності – це не просто мовчазна згода, а внутрішнє ставлення, яке включає емпатію, повагу, здатність до рефлексії та свідомий підхід до відмінностей. Це не пасивне прийняття, а активна готовність жити та взаємодіяти в різноманітному середовищі.

У контексті цих факторів важливо детальніше проаналізувати, як кожен з них – насамперед сімейне виховання, соціальне середовище та вікові психологічні особливості – впливає на формування толерантної особистості на різних етапах розвитку.

Сімейне виховання відіграє фундаментальну роль у формуванні толерантності у дітей. Це перше і найважливіше середовище, в якому дитина вчиться взаємодіяти з іншими, приймати відмінності, розвивати емпатію та повагу до інших.

У процесі розвитку суспільства дедалі більше очевидна потреба прищеплення культури толерантності майбутнім поколінням, починаючи з дошкільного віку, де формуються фундаментальні риси особистості. Таким чином, роль сім'ї в сучасному українському суспільстві значно зросла, оскільки вона є первинним і життєво важливим центром дитини, природним середовищем для соціалізації, засобом передачі важливих соціальних, сімейних, культурних, естетичних та моральних цінностей, а також знань і навичок, культивування етики, духовності та толерантності. Вкрай важливо наголосити на необхідності для батьків починати виховувати своїх дітей у толерантності з раннього віку, оскільки діти, ще до того, як опанують мовлення, уважно спостерігають за своїми батьками та наслідують їхню поведінку [1, 156].

Освітнє та соціальне середовище має глибокий вплив на формування, розвиток та поведінку особистості в підлітковому віці.

Підлітковий вік – це етап від дитинства до дорослого віку. Якісні зміни в інтелектуальній та емоційній сферах особистості підлітка створюють новий рівень самосвідомості, потребу в самоствердженні та прагнення до рівноправного та довірливого спілкування з однолітками та дорослими. Визначальною характеристикою підліткового віку є підвищене бажання спілкуватися з однолітками та бажання здобути повагу та визнання навколишнього середовища.

Аналізуючи поведінку та особисті якості своїх друзів, підлітки формують низку очікувань не лише щодо себе, а й щодо своїх друзів. Вони цінують принципи, соціальну активність, чесність та цілісність у своїх друзях. Підлітки не терплять хвастощів, показух чи почуття переваги у стосунках чи спільній діяльності. Наприклад, толерантність та нетерпимість є віковими рисами в підлітковому віці. Водночас підліткова толерантність принципово відрізняється від дорослої толерантності за своїм психологічним значенням. Для підлітка толерантність, певним чином, суперечить логіці розвитку його психіки та особистості. Формування толерантності в підлітковому віці залежить від обставин розвитку особистості, ступеня самостійності у спілкуванні та ставлення дорослих до дітей, особливо їхнього прагнення до незалежності та самостійності. Створення відповідних умов для розвитку підлітками самосвідомості, досвіду, незалежності та здатності будувати взаєморозуміння зі значущими дорослими має вирішальне значення для їхньої толерантності [2, 65-66].

Характеристики психологічної стабільності в підлітковому віці включають розвиток емпатії, критичного мислення, самосвідомості та комунікативних навичок.

Емпатія – це здатність розуміти та співчувати почуттям інших людей, ставлячи себе на їхнє місце. Це допомагає молодим людям краще розуміти пристрасті інших, навіть якщо вони відрізняються від їхніх власних.

Комунікативні навички включають здатність ефективно спілкуватися, слухати інших, висловлювати думки та потреби, а також мирно вирішувати конфлікти.

Критичне мислення – це здатність аналізувати інформацію, виявляти упередження та стереотипи, що допомагає формувати об'єктивний погляд на світ та інших людей.

Важливо розвивати позитивний образ себе, бути відкритим до різних точок зору та бачити цінність у різноманітності. Розвиток толерантності серед підлітків відбувається завдяки освіті, позитивному досвіду взаємодії з іншими та підтримці дорослих.

Отже, формування толерантності – це складний психологічний процес, який відбувається під впливом кількох взаємопов'язаних факторів: сімейного виховання, соціального середовища, освітнього впливу та вікових особливостей особистості. Найкращий час для формування стабільності – це дитинство та підлітковий вік, коли найбільш розвинені емоційна чутливість, критичне мислення та самосвідомість. Емпатія, когнітивна гнучкість та здатність свідомо спілкуватися з різними людьми слугують психологічним механізмами, що забезпечують внутрішнє прийняття різноманітності як норми.

Список використаних джерел:

1. Ляптунова В. А., Негрій О. І. Роль родини у вихованні толерантності дітей раннього віку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2023. № 91. С. 155–160.

2. Кубик С. Психологічні аспекти толерантності в підлітковому віці. *Студентський науковий вісник. Тернопіль*. 2017. № 42. С. 64-66.

Abstract: The thesis highlights that tolerance is formed from an early age under the influence of family, social environment and individual characteristics. The emphasis is placed in the importance of early childhood and adolescence for the development of empathy, respect, and openness to diversity.

Key words: tolerance, childhood, adolescence, psychology.

*Науковий керівник – БОРКО Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства і суспільних наук
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв*